

Aplikace konceptu lokalit a relačního prostoru na diferenciaci venkovského prostoru

Vladan Hruška
vladan.hruska@ujep.cz

odborný asistent
Katedra geografie PŘF
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem

Konference ČSS 2017 – Praha – 2. února 2017

Úvod a struktura

Diferencovaný venkovský prostor

absolutní prostor („periferie jsou problémové, protože jsou daleko od měst, proto je nutná rekonstrukce silnic“)

relační prostor

lokality

Koncepty prostoru

relační prostor

lokality

kombinace obojího

Diferenciace venkova

Osoblažsko x Čeladná a okolí

Závěr

Absolutní prostor

abstraktní rámeček (Holt-Jensen 2009)

prostor jako nádoba pro prvky a události

souřadnice

urbánně-rurální dichotomie

Relativní prostor

vzdálenost mezi objekty

urbánně-rurální kontinuum (Hruška 2014)

Relační prostor

produkt sociální činnosti a nástroj myšlení a sociální akce (Lefebvre 1991)

produkt společnosti, každodenního konání jedince (multiplicita prostorů)

proměnný v čase, nemá řád - nemožné jej měřit

procesy se nenachází v prostoru, jsou jeho nedílnou součástí (Harvey 2005)

definice venkova *per se*

Lokality

Lokality (localities)

1980s – UK – ekonomické změny – diferenciací regionů → *locality debates*

proč při stejných procesech dochází k rozdílnému ekonomickému vývoji regionů?

politickoekonomické přístupy

politickoekonomické a postmoderní přístupy dominují rurální geografii

Co konstruuje lokality?

relační prostor (báze) + abstrakce (generalizace)

množství rozdílných skupin nebo sítí vztahů přesahující různá měřítka a vzdálenosti (Murdoch, Marsden 1994)

semiautonomní územní jednotky (Murdoch, Marsden 1995)

nejsou pasivní – rozdílně (lidmi) absorbují procesy nižších či vyšších měřítek

Každodenní konstrukce (venkovských) lokalit

Venkovské lokality neexistují?

Člověk lokalitu každodenně konstruuje (Lefebvre 1991):

myšlení více či méně podřízené společnosti

praktiky formující prostor

Co ovlivňuje myšlení?

vzdělání, povaha, identita, stupeň podřízenosti...

Co ovlivňuje praktiky?

+ regionální identita, sociální a finanční kapitál, podřízenost...

Diferenciace (venkovských) lokalit

Rozdílné mechanismy každodenní konstrukce lokalit

rozdílná kvalita i kvantita aktérů (individuální či skupinová nositelé procesů)

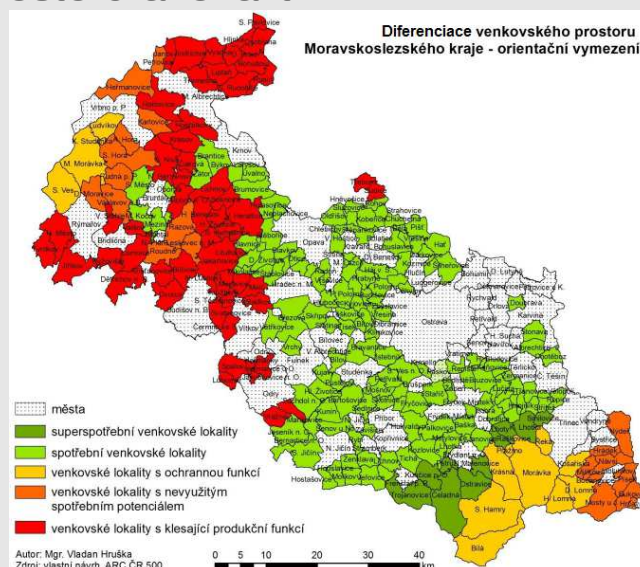
rozdílné vnitřní a vnější struktury a procesy

rozdílné způsoby absorpce těchto procesů

Moravskoslezský kraj

disertační práce (Hruška 2013)

aplikace konceptů relačního prostoru a lokalit

Diferenciace (venkovských) lokalit - Osoblažsko

Lokalita	Osoblažsko
Klíčové atributy	špatná dostupnost pracovních míst - velmi vysoká krátkodobá i dlouhodobá míra nezaměstnanosti
	záporné migrační saldo
	slabý lidský i sociální kapitál
	nízká podnikatelská aktivita
	koncentrace chudoby a sociálního vyloučení
	nízká cena nemovitostí
	méně atraktivní krajina pro turismus i bydlení
Procesy	velmi slabá akumulace kapitálu v lokalitách
	depopulace, odliv mozků
	skepse, rezignace, apatie, nostalgie - negativní atmosféra pro rozvoj
Aktéři	původní obyvatelé, méně chalupáři a chataři

Diferenciace (venkovských) lokalit - Čeladensko

Lokalita	Čeladensko
Klíčové atributy	dobrá dostupnost pracovních míst
	mimořádně atraktivní krajina
	vyšší cena nemovitostí
	kvalitní lidský a sociální kapitál
	po roce 1990 rozvoj mikro- a malého podnikání především ve službách
Aktéři	modernizace a výstavba nové rezidenční a turistické infrastruktury
	původní obyvatelé, nově přistěhovalí obyvatelé, chataři, správa CHKO Beskydy, environmentální neziskové organizace, developerské společnosti
Procesy	rostoucí ceny nemovitostí ve městech
	suburbanizace
	intenzivní akumulace kapitálu v lokalitě
	intenzivní třídní rekonpozice
	rozvoj rekreace a turismu

- Prostor není „krabice“
- Relační prostor - prostor je neustále tvořen lidskou činností
  - každodenně a dlouhodobě jej konstruuji různí lidé s různými kapacitami a motivy
  - není stálý – neustále proměnlivý – venkov, kulturní region, sociálně vyloučená lokalita...
- Lokality – abstrakce či generalizace do prostorových jednotek (polootevřených)
  - místní aktéři a jejich schopnost transformovat vnitřní i vnější procesy ve svůj prospěch
- „periferie jsou problémové, protože jsou daleko od měst, proto je nutná rekonstrukce silnic“

Zdroje

HARVEY, D. 2005. Spaces of neoliberalization: towards a theory of uneven geographical development (Hettner-Lecture 2004 with David Harvey). Stuttgart: Steiner, 132 s.

HOLT-JENSEN, A. 2009. Geography, history and concepts. Thousand Oaks: SAGE, 264 s.

HRUŠKA, V. 2013. Diferenciace venkovského prostoru na příkladu Moravskoslezského kraje. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, 205 s.

HRUŠKA, V. 2014. Proměny přístupů ke konceptualizaci venkovského prostoru v rurálních studiích. Sociologický časopis / Czech Sociological Review, 50, s. 581-601.

LÉFEBVRE, H. 1991. The Production of Space. Oxford: Blackwell, 464 s.

MURDOCH, J., MARSDEN, T. 1994. Reconstituting rurality: class, community and power in the development process. London: UCL Press, 256 s.

MURDOCH, J., MARSDEN, T. 1995. The spatialization of politics: local and national actor-spaces in environmental conflict. Transactions of the Institute of British Geographers, 20, s. 368-380.

Děkuji za pozornost.

Vladan Hruška
vladan.hruska@ujep.cz

odborný asistent
Katedra geografie PŘF
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem

